

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Endine Peterburi Maria teatri ooperi solist

L. SIBIRJAKOV

Esines 26. augustil s. a. „Estonia“ kontsertsaalis.

Meie rahvaviiside valmiva koodeksi ootel.

Juhan Zeiger.

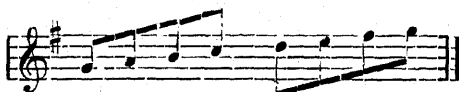
(Lõpp.)

Kuigi meie rahvaviisides ülemise sekundi (II astme) osa viisi initsiaalina kui ka lõpptoonina on õieti erilise raskuseta väljalootav rahvaviisidest, ometi viisi kuuluvuse lõpulikuks otsustamiseks sellest siiski on vähe, sest neid sekundi-juhtumusi on vägagi mitmekesiseid, seega vääratuks võimalusi laialt. Et sääraseid juhtumusi teravalt liigitada, selleks peab meie muistse prosoodia norme juba ligemalt tundma.

Launis pole suutnud vajalikel määral süveneda meie rahvaviisidesse — mida küllaldaselt tõestab rida eespool loeteldud vääratusi, seepärast ka vääratust viimases juhtumuses kedagi ei üllata; küll aga eriskummaline kvindisamm niivõrd algelist taipu vajavas juhtumuses, et sellest kõneldagi otse piinlik.

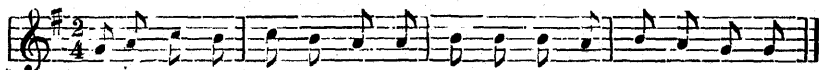
Kes küll ei teaks, et diatooniline mazöörgamma koosneb kahest täiesti identsest tetrahhordist. Nii sol-mazöörne:

I tetrahhord + II tetrahhord

Mõistagi tuleb kvardi ulatusega mazöörse viisi noodistamisel kasutada alati esimest tetrahhordi:

nr. 208.

veel umbes neljakümne viisi puhul! Muidugi üksnes siis, kui kellegil tuleb mõttesse viise võrrelda.

Kuna eespool käsitletud sekundi-juhtumustes moodsa mõju-
alusel orienteeruda on küllaltki raske, ses juhtumuses viisi kuu-
luvuse lõpulik konstateerimine ei tohiks kellegile tekitada vähe-
maidki raskusi. Hüpeteta, astmeline liikumine toonikast tert-
sini või kvardini, sealt tagasi toonikasse: vaevalt võib kujutada
meloodikas sellest midagi veel algelisemat. Teine lugu, kui
meloodilise joone skeem toonikast kvarti (v. tertsi) ning tagasi
on poolik, kui näit. viis astmeliselt liikudes suuna ei vaheta,

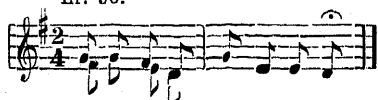
nr. 89.

E.: Rups, rups, mar-di - ke - ne, K.: Seer, seer, san-di - ke - ne...

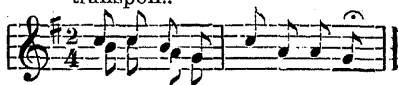
mis õieti meie prosoodias tundub võõrana, seega oletavasti pole
moodsa mõjust mitte enam päris vaba (on see ju — tants!).
Sjingi võiks ühtlustamise mõttes viisi älasta do-st ning lõpetada
sol-iga. Kindlasti nii tuleb toimidagi alljärgnevas,

nr. 90.

Nõt-ku, nõt-ku nõe-la-ke-ne ...

transpon.:

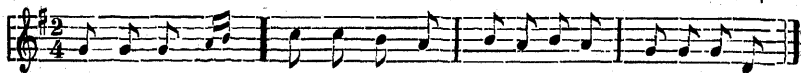

Nõt-ku, nõt-ku nõe-la-ke-ne ...

sest algtoon do, ligidases teisendis si, pole siin midagi muud
kui toonikat (sol'i) asendav. Tavaline võte meie muistses pro-
soodias.

Pole sugugi võimatu, et Launis sol-mazõorseid viise tooni-
kast alates ning alumisse kvarti lõpetades toeb mõningale juh-
tumusele, kus see enam-vähem õigustatud. Nii näiteks:

nr. 262.

Rik-su tu - li, rak-su tu - li ...

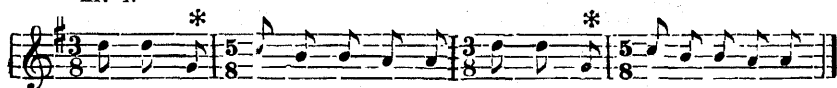
lõpptoon re siin on ilmselt toonikat (sol-i) asendav, muud olu-
list tähtsust tal pole mingisugust. Pealegi on ta hilisema pärit-
oluga (varem hoiduti toonika kuhjumisest sekundi abil, sellega
asendati toonika kas viisi lõpus või alguses), seega täiesti
juhusele ning meie rahvaviisile võõras. Õnnetu mõte — tuge-
da säärasele juhusele!

Õnnetu, nagu kogu mõte asuda rahvaviiside transponeeri-
misele ilma, et neisse oleks süvenetud. Ilusaimgi

idee variseb kokku, kui selle teostamiseks pole küllaldaselt eeldusi. Emb kumb, kas oleks tulnud rahvaviiside riismed põhjalikult analüüsida ning korraldada teaduslikul printsiiibil, või jälle loobuda sellest sootuna ning trükkida rahvaviisid muuseumis leiduvate algkirjade järele, kuid siis juba täpselt, pisi-magi muudatuseta. Nägime juba, millise segaduse paiskas L. käsikirja transponeerides, ja peab tähendama, transponeerimine pole ainsam „patustus“ originaali vastu: ühtlustamise mõttes on sageli muudetud ka viisi ajaüksus (♩ asendatud tavaliselt ♪-ga), kuigi sel ühtlustusel on õieti vähe mõtet, kuna ta pole läbiviidud konsekventselt (nii nr. 193, 228 ajaüksuseks on ♩).

Vara on veel kõnelda valmiva rahvaviiside kogu tehnilisest küljest selle paari trükipoogna najal, mis kasutada, kuid mõningad märged poleks siingi liigsed. Eriti trükivigadesse puutuvad. Peab tähendama, et Launisil nende viimastega on olnud õnnegi. Tutvunesime juba ühe säärase „õnnestund“ veaga nr. 214 (Sõua kiike, jõua kiike) puhul, kus dieesi puudumine võimaldas viisi õige tonaalsuse (la-minööri eksliku sol-maz. asemel). „Õnnestunuks“ ses suhtes tuleb lugeda osalt ka

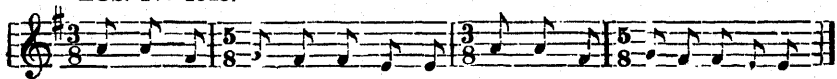
nr. 4.

Sõõ kar-ja, si- ne - ta kar-ja, joo kar-ja, pu-ne-ta kar-ja!

Kolmandaks ning üheteistkümnendaks noodiks (märgit. *-ga) viisi algkirjas pole mitte sol, vaid si. Puuduks siin „lapsus calami“, siis oleks täiesti arusaamatu, miks viis on noodistatud sol-mazöörseena, kuna ta on puht minöörne, ning „toonika“, sol, ei esine selles üldse. Algkirja järele viisi õige noodipilt oleks:

EÜS. IV. 1525.

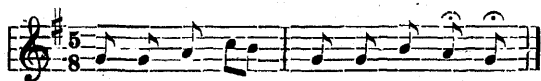

Sõõ kar-ja, si- ne - ta kar-ja, joo kar-ja, pu-ne-ta kar-ja!

Vähem „õnne“ trükivigadega on olnud korrektuuri valvaval toimkonnal, liigagi veidräd on eriti teksti sattund vead. Nii loeme nr. 17 (3 lhk.) tekstina: „Õ l m e s hõbekübara...“, kuna originaalis: „Õ e m e e s hõbekübara...“ Nr. 292 tekst on veelgi koomilisem: „Kes see kiidab kiisa luida...“, algkirjas aga: „Kes see kiidab kiige puida...“, nii siis juba tõeline kurioosum kiigelaulude seerias. Ka peaks korrektuuri valvav toimkond olema tulevikus veidi tähepanelikum trükiteh-

nilise puhtuse suhtes, hoolitsema selle eest, et süsteemi algul taktimurd küllaldaselt välja tõstetaks, numbrid üksteise alla asetatakse jne. Esimesed puhastrüki poognad jätvavad selle poolest küll mõndagi soovida. Nii puudub mõningas laulus taktimurd süsteemi alguses sootu (näit. nr. 101), selle asemel valendab tühi koht, teisel jälle kõlgub üksik 2 üleval või 4 all — muud ei midagi (nr. 87, 96, 97, 100, 106).

Ja nüüd lõppeks seisame risküsimuse ees: kellele õieti on määratud see kaua-kaua oodatud kogu? Kas muusikameestele, teadusemeestele, rahvale, või koguni — neile kõigile? Võib olla, on ta mõeldud kõigile, kuid just selles seisabki kogu kurbloodus: viimati ei vasta ta ehk kellegi nõuetele! Uurimust hõlbustavat väärtust sel käsiraamatul olla ei saa, selleks on ta liialt „nimestiku“ ilmega: katalog. Puuduvad laulude kaaskirjad, nende kohta käivad üksikud märked, puudub isegi... laulu tekst! Ei saa ju lugeda tekstiks seda paari sõna-kest, mil õieti pealkirja tähendus ning mis sageli ei oma viisigi kestvust. Katsun lihtsa võrdlusega selgitada seda Launise kogu katalogi-ilmet. Launisil on toodud nr. 192 all rahvaviisike,

Poo-la-maa puu pu-nat-se, kas-ke.

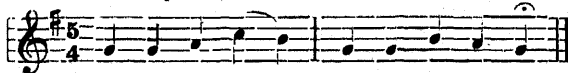
mis oma lühiduse kui ka selgusetu teksti poolest kaunis ebamäärane. Võrdleme seda nr. nüüd algkirjaga EÜS VII aruan- des nr. 2708 all. Seal on hoopis midagi muud:

- I. Tooge nüüd nei-u mei-e nä-ta, kas-ke! Val-ge kä-gu mei-e nä-ta, kas-ke!
- II. Kas o-li vel-le vää-ri-li-ne, kas-ke! Sa-ja-nai-se sar-na-a-ne, kas-ke!
- III. Küll o-li val-ge me-re-vat-tu, kas-ke! Valgedamp o-li minuneiu, kas-ke!

sama tempo:

rit.

- IV. Poo-la-maa puu pu-nat-se, kas-ke!
Pu-nat-semp o-li mi-nu nei-u, kas-ke!

tähendab, Launis on tsiteerind üksnes viimase põhivärsiviisi, milline teguviis pole põrmugi lubatav rahvalaulu, selle iseärasuste seisukohast. Algkiri peale oma otsese ülesande tutvustab meid ka viisinoostaja isikuga: nähtavasti on raskusi tekitand rütmi

muutumise märkimine, sellest ka märke: sama tempo (kuna peaks õieti olema: ♩-eelmise ♩-le, s. t. sama ajaüksus). See kõik on rahvaviiside analüüsimisel suurima tähtsusega, nagu Nr. 13. refrääni (kaske) ajaüksuse suhtumine põhivärsiviisi ajaüksusega (I, II, III põhivärsiviisis ♩:♩, IV aga ♩:♩, järelikult ka ♩:♩) ine. Üksnes nende najal suudame tungida meie muistse prosoodia varjatud normideni.

Veelgi vähem eeldusi on Launise kogul muistse rahvalaulu (jne. rahvaviisi) elustamiseks ning levitamiseks laias massis: selle kogu sisuks on ikkagi puht muuseumi materjal, seega vaevalt veel elujõuline. Pealegi tuleb pidada silmas üht asjaolu: rahvaviiside kogumisel arvestati võimalusi mööda teaduse nõuetega, püüti neid noodistada võimalikult fonogrammi ligidastena, mille tõttu rahvaviisi noodipilti on valgund õige sageli esitusemanneri (kiigetooni, pulmatooni, karjatooni jne.). Selle viimase peab muuseumi noodipildist eraldama ning kõrvaldama teadus: siis alles, filtreeritult, võime rahvaviise juhtida tagasi lähtekohta — rahvasse.

Kokkuvõttes — tõesti ei ole kuigi armas, et meie rahvaviiside koodeksi esimeseks osaks on võetud trükiks nii ebaküps Dr. Armas Launise käsikiri, liiatigi veel, kui seda koodeksit ehivad mitmedki lopsakad „sansonetid“ à la „Ann läks alla mere ääre siiditekki loputama“ (nr. 24). Siiditeki loputamine oleks väga hästi võind jääda edaspidiseks; kõigepealt vajame vanemaid, kunstiväärtuslikke rahvaviise, sest pole teada päeva ega tundi, mil järgneb koodeksi teine osa. Vähemalt hellitame end lootusega, et see viimane valmib kohapeal, ning saab esimesest — märksa parem!

Muutub aeg, muutuvad ka vaated muusikale.

Faredo.

Muusika kriitiline hinnang on olnud kõigil aegadel väga kõikum ja sageli üksteisele vastukäiv. Rohkem kui midagi muud, on muusikute ja muusikalise loomingu kriitilisel hinnangul määravaks osutunud arvustaja subjektiivne arusaamine muusikast. mis on, sageli, olnud olenev rutiinsest harjumusest vanaga, arvestamisest üldise, sageli massi maitsega jne.

Ent veel lahkuminevam on olnud üksikute ajajätkude n. n. valitsev arvamine, mis nüüd, aegade möödudes näib meile, sageli, isegi pentsikuna. Seda võime näha terves muusika ajaloos, kus määratu hulk omal ajal autoriteetsete kriitikute poolt

taevani ülistatud nimesid on ainult ajaloo arhiivi esemeks jäänud, kuna jälle teised, nendesamade autoriteetide, ja järjekult ka valitseva arvamise poolt (mis oma seisukohad valib ikka autoriteetide järele) olid täiesti tühisteks ja andevaesteks tunnistatud, on jäänud püsima muusika nurgakividena meie ajani.

See näitab, et vaatepunktid, millest on muusikat hinnatud, on ajaga ühes põhjalikult muutunud ja uutele seisukohtadele maad annud.

Need vaatepunktid, mis on valitsenud muusika kohta selle arenemise algusest peale, tunduvad nüüdisaeglastele sageli otse üllatavatena oma iseäraldustes.

Nii vaatavad idamaa rahvad muusikale kui usulise kultuse ühele elemendile ja kõlblis-kasvatuslikule abinõule; nad otsivad muusika ja terve maailma vahel müstilis-sümboolset suhtumist ja tunnevad tema vastu mitte nii palju kunstilist, kui just teaduslist, teoreetilist huvi, mispärast nende rahvaste muusika teoreetiline külg on palju kaugemale arenenud, kui praktiline, olgugi et nad annavad viimasele õige suure kõlblise, kasvatuslise ja vahest isegi poliitilise tähenduse.

Nii hindas, näiteks, kuulus hiina mõttetark Confutsius kahe-tuhanda aasta eest muusika kõlblist tähtsust nii kõrgelt, et ütles selle kohta: „tahate teada, kuis üht riiki valitsetakse ja milline on selle kodanikkude kõlbline tasapind, siis kuulake nende muusikat“. Samuti arvas ka Ma-Tuan-Ly, et „see, kes mõistab hästi muusikat, suudab ka riiki valitseda“. Sarnasele vaatele vastavalt hinnati siis ka hiinas muusikat üldse ja tunnistati väärtuslikuks ainult kõlbliselt mõjuv muusika. Isegi riigiseadused seati muusikale, et need rahva peale paremini ja kindlamini mõjuks.

Samuti on meile arusaamatu muistsete egiptlaste sümboolne vaade muusikale, mille järele, näiteks, heliredeli iga heli vastas ühele tol ajal tuntud planeedile, või jälle araablaste oma, kus nende tähtsaima instrumendi — lütni — esimene keel vastas sümboolselt ühest küljest maale ja teisest — melankoolsele iseloomule, teine keel — veele ja flegmaatilisele iseloomule, jne., mille põhjal, näiteks, esimene keel (melankoolne) suutis rahustada ägedaid iseloomu, teine keel (flegmaatiline) — jahutada kirglike inimesi jne.

Samasugune puht-eetiline vaade muusikale valitses ka vanas Kreekas, kus muusikat hinnati küll kõrgelt, kuid mitte kunstilisest, vaid jällegi kõlblis-kasvatuslisest küljest.

Platon pidas, näiteks, instrumentaal muusikat madalamaks vokaalsest mitte kunstilisest vaatepunktist, vaid sellepärast, et

instrumentaal muusikas oli raske otsustada, „kas see kujutab midagi väärtuslikku“. Vokaal muusikas näitas seda ju tekst.

Kõlbline valjus keelas kreeklastele vähemadki uuendused muusikas. Isegi vanade viiside pisemadki teisendamised olid valjusti keelatud, samuti ka muusika muutmised, millele olid seatud kodanlised seadused, sest viimase muutmine oleks toonud endaga kaasa ka seaduste eneste muutmise. Isegi ülelligine keel lyral oleks võinud riigivõimude vahelesegamise välja kutsuda.

Ainult Aristoteles vaatas muusikale veidi teisiti, jagades selle kolme liiki, millest üks suurtsugustas hinge, teine valmistas sellele ainult mõnu, kuna kolmas pakkus üksnes kõrvale naudingut.

Nii näeme siis, et ida rahvad kui ka kreeklased ei otsustanud muusika üle mitte selle järele, kuis ta esteetiliselt mõjus, vaid tegid seda mitmesuguste teiste vaatepunktide ja lähtekohtade järele, mis olid kaugel tavalisest ilutunde nõudest ja mis ei soodustanud sellepärast ka muusika arenemist üldse.

Alles 12. aastasajal hakkas läbi tungima ja 13. ning eriti 14. aastasajal maksvusele pääsema uus vaade muusikale, kus esikohale tõusis nõue, et muusika peab hästi kõlama ja kõrvaie meeldiv olema. Tähendab — muusikat hakati sealt peale käsitlema mitte enam eetilise seisukohast, vaid esteetilisest. Sel põhimõttel tekkis n. n. kontrapunkt, mis jõudis oma haripunktile 15. ja 16. aastasajal, kus esiteks terve hulk hiilgavaid kontrapunkti meistreid kujundasid n. n. Madalma kooli, mis oli hulga aja jooksul ainuvalitsejaks muusikas ja mille eeskujul tekkisid hiljem samasugused koolid Itaalias, kus kontrapunktiline muusika viidi selle tehnilise leidlikkuse ja kõrgeima kõlavuse haripunktile. See oli esteetilise printsiibi, — puhta ilukõla — hiilgeaeg, mis ei sallinud oma kõrval ühtki teist. Puhta ilukõla kaitseks olid maksvad valjud teoreetilised seadused, mis lubasid tarvitada peaaegu ainuüksi hästi kõlavaid, s. o. konsoneerivaid intervalle, kuna dissoneerivad intervallid olid lubatud koguni harva, ja sealgi äärmiselt pehmendatud kujul.

Katoliku kirik, mille hõlma all arenes ja mille teenistuses seisis kontrapunktiline muusika eelnimetatud aastasajadel, oli tol ajal oma võimu tipul, mispärast temale sobis sarnane majesteetlikult rahulik ja sädelevalt puhtakõlaline muusika. Dissonantide dramatism ja kirglikkus oleks ainult seganud seda suursugust rahu.

See ilukõla printsiip muusikas sai püsida ainult seni, kuni kestis katoliku kiriku ainuvalitsus muusika üle. Niipea aga, kui kiriku kõrval tekkisid uued, maised huvid, kui „lihasuretamise“ ja vaikse vagatsemise stoilise rahu kõrval hakati taotlema teistsuguseid vaimlisi huviseid, pidi paratamatult muutuma ka muusika.

See sündis 16. aastasaja lõpul, mil Itaalias tärkas huvi antiik kunstide, eriti kreeka draama vastu, millest arenes pikapeale ooper. Ooperi dramaatilise tegevustiku ja üksikute osaliste subjektiivsete elamuste iseloomustamiseks ei kõlbanud ilusakõlaline ja rahulik, kuid tehniliselt keeruline kontrapunktiline muusika, vaid selleks läks vaja paenduvat, hoogsamat ja mitmekesisemat muusikat. Et seda saavutada, pidi muusika paratamatult vabanema paljudest senistest valjudest seadustest ja kõrvale kalduma senisest ainuõigest ilukõlast.

Dramaatiliste momentide pildistamiseks jäid jõuetuks hästikõlavad konsonandid, sellepärast hakati tarvitama teravaid dissonante, mis oma lõikavusega ei silitanud küll konsonantide pehmusega hellitatud kõrva, kuid selle asemel mõjusid vastavates dramaatilistes momentides otse hinge haaravalt.

See uus printsiip, mis nõudis senise kõrva hellitava ilukõla asemel muusikas dramaatilist hoogu, leidis esmakordselt suurejoonelisemat tarvitamist geniaalse ooperilooja Monteverde ooperites, kes püüdis iga osalise soolopartiid luua nii, et need väljendaksid oma iseloomuga sõnade mõtet, ja tegevustiku dramaatilisi momente pildistada lõikavate dissonantidega. Kõik see oli teravas vastolus senise kontrapunktilise muusika valjude seadustega, mispärast viimaste poolehoidjad astusid teravalt Monteverde vastu välja. Tekkis, nii kui see ka loomulik, äge ja pikaldane võitlus vana ja uue voolu pooldajate vahel, milles lõpuks võitjaks jäid viimased: dissonandid pärisid endale ikka enam ja enam kodaniku õigust konsonantide kõrval, muutes muusika mitmekesisemaks ja hoogsamaks, — mitmekülgsem ja paenduvam ooper oma selge ja arusaadava dramaatilise tegevustikuga ning meloodiliselt meeldivate soolopartiidega leidis ikka enam pooldajaid ilukõlalise kuid keerulise kontrapunkti kõrval.

Ent see soolopartiide meeldivus sai peagi ooperi kunstilisele küljele satuslikuks. Publik ei hakanud nii palju hindama ooperi muusikalist väärtust, kui solistide häälematerjali ja laulmise tehnilist virtuositeeti. Sellega arvestades hakkasid itaalia ooperiloojad viimaks oma ooperites pearõhku panema keerulistele aariatele, milledes solistid said hiilgavalt näidata oma hääletehnilisi võimisi, kuna puhtmuusikaline külg langes hoopis tagumisele plaanile. Neid keerulisi rulaadisi pandi laulma kohimehed, kelle hääled olid väga paenduvad ja suurelatuslikud, ulatades vabalt kõrgema sopraani registrini. Kõik see viis ooperi peagi väga suurele langusele ja pidi saama sellele koguni saatuslikuks.

Sellest sügavast langusest päästis ooperi geniaalne **Gluck** (1714—1787), kes astus Neapoli ooperiloojate vastu teravalt

välja selle pärast, et need läksid massi maitsele nii kaugele vastu, et töid kunsti sellele ohvriks. Oma ooperites viis ta läbi järsud uuendused, jättes kõrvale välise efekti peale pretendeeriva aariate keerulikkuse ja seades selle asemele esikohale muusika dramaatilise ekspressiooni. Oma reformide läbiviimiseks võttis ta Pariisi ooperi juhatamise oma peale. Siin tuli tal aga ägedasse võitlusse astuda oma vastastega — magusakõlalise itaalia ooperi poolehoidjatega, kelle peaks oli ooperilooja Puccini. See võitlus kujunes nii ägedaks, et terve Pariisi muusikaline seltskond jagunes kahte vaenulikku laagrisse, millest üks pooldas Glucki dramaatilist ekspressiooni ja teine — Puccini magusakõlaliste aariate efektsust. Esimesed nõudsid ooperilt dramaatiliselt sügavaid ja psühholoogiliselt põhjendatud effekte, millele tohtis julgesti ohvriks tuua üldine ilukõla, — teised jälle nägid ooperi ülesandes ainult kõrvale meeldiva naudingu valmistamist. See võitlus, mis sündis väga suure ägedusega, lõppes viimaks Glucki põhimõtete täieliku võiduga. Ja itaalia välistel efektidel põhjenevate ooperite loojad, kellest mitmed olid omalajal väga kuulsad ja austatud, langesid aja jooksul täiesti unustusse ning nende armastatud ooperid kadusid lavadelt, kuhu nad pole enam kunagi tagasi tulnud.

(Järgneb.)

Viljandi muusikajuhi küsimus laineid löömas.

Viljandi muusikajuhi küsimus, millest meie oma lehe eelmises numbris pikemalt kirjutasime, on hakanud Viljandis suuri laineid lööma. Viljandis ilmuv ajaleht „Sakala“ toob küsimuse kohta pikki kirjutusi, kus linna ja maakonna koolivalitsustele heidetakse ette hoolimatust linna muusikaliste huvide vastu keskkoolide muusikaõpetajate valimisel. Nende etteheidete peale vastab üks maakonna ja linna haridusnõukogu liige, püüdes neid järgmiselt tagasi tõrjuda:

„Mis oleks pidanud siis koolivalitsused tegema? Kas ilmuda laulupidu korraldajate juure ettepanekuga, valida neile muusikajuhti, või ilma laulupidu korraldajatega rääkimata neile muusikajuhi ära valida?”

Kumb siis õieti kumbagi juurde oleks pidanud tulema, kumb siis laulupeo muusikajuhi pärast mures peab olema, kas koolivalitsused või laulupidu korraldajad?!

Kui ajalehis kuulutused ilmusid, et linna ja maakonna keskkoolid vajavad muusikaõpetajat, oleks laulupidu korraldajad, kui neil muusikajuhti vaja, oma ettepanekutega pöörama koolivalitsuste poole. Juba ammugi on laulupeo korraldav toimekond valitud, aga kas ta on koolivalitsustele ette pannud, sinna oma esitajat saata. Ei, laulupeo korraldajad ei ole koolivalitsustele laulupeost kõssanudki.

Koolivalitsused juhivad tervet maakonna ja linna hariduselu, laulupidugi on üks hariduselu avaldus, aga hariduselujuhid on kõrvale jäänud, kõrvale jäetud. Koolivalitsuste all on ometi kõik linna ja maakonna õpetajad ja kas ei ole just õpetajad need, kes iga laulupidu heaks kordaminekuks esime-

sed ja agaramad tegelased on olnud?! Ka maakonna õpetajate liidule ei ole laulupidu korraldajad sõnagi lausunud.“

Selle kirja peale vastab „Sakala“ endiste kirjutuste autor omalt poolt järgmiselt:

„Need haridusnõukogu liikme väited ei ole sugugi kaaluvad, vaid nad võivad olla ainult näiteks sellest, missuguse bürokraatliku arusaamisega meil ollakse: Kui ei ole koolivalitsustele ja õpetajate liidule ametlikku palvet ühes tempelmaksuga sisse antud, siis ei pruugi koolivalitsused ka Viljandi laulupeost midagi teada!..

Ometi on aga rahvas ka koolivalitsuse tegelasi ja õpetajaid valinud ja kui need ilma palvekirjata neist asjust ei tea, kus nad õieti eestvedajad ja algatajad peaksid olema, — laulupidu on ju hariduselu nähtus, nagu haridusnõukogu liige räägib, — siis on igapäev küllalt põhjust meie ametlikku saamatust hurjutada.

Laulupeost on meil avalikult räägitud mitu aastat nii, et sellest teab koolivalitsus ja kõik õpetajad. Just enne linnagümnaasiumi lauluõpetaja valikut on pealegi sellest ajalehes küllalt selgelt kirjutatud, mispärast mil ja ka „Muusikalehel“ on küllalt põhjust praeguses muusikajuhi kriisis süüdistada nii Viljandi maakonna kui ka linna koolivalitsust, kellest esimene ilma mõtlemata sundis K. Grünvaldi lahkuma ja teine ei ole suutnud Viljandi muusikaelu tarbeid rahuldavalt hinnata — olgugi et see peaks ka koolivalitsuse ülesandeid olema.“

„Sakala“ toimetis lisab sellele omalt poolt juurde, et „ametnikke meil ikka selleks valitaksegi, et nad rahva ja seltskonna teenistuses seisaksid. Ei suuda või ei oska nad seltskonna nõudeid tähele panna ja näiteks arvad, et „mis tublit muusikameest meil tarvis on, peasi, kui omad tunnid antud saame,“ — siis on siin igatahes tegemist haruldase hoolimatusega seltskonna, rahva tarvete vastu, mis kinninaelutamist vajab.

Lõpuks võime rõõmustusega teatada, et laulupeo toimikond on muusikajuhi suhtes läbikäimise astunud Lauljate Liiduga, kust ka kandidaate soovitatud on. Jääb ainult soovida, et „Koit“ parandaks selle vea, mis meie ametlik hoolimatus teinud.“

Nii „Sakala“.

Omalt poolt võime sellele tähendada, et Viljandi haridusejuhid pole ainukesed ja esimesed, kelle silmade eest on paberivirnad varjanud elava elu ja selle nõuded. Alles möödunud kevadel jäädvustasid ennast Läänemaa haridusejuhid seega, et keelasid Kullamaa laulukooridele lauluharjutuste pidamise koolimajades.

Kontsertide ülevaade.

L. Sibirjakovi kontsert „Estonias“.

Tänavuse kontsertide hooaja avas oma lauluõhtuga endine Peterburi Maria ooperi solist L. Sibirjakov 26. augustil „Estonia“ kontsertsaalis.

Sibirjakov oli omal ajal Maria ooperis üks parematest jõududest, kelle Sussanin, Mefistofel, Ruslan ja mitmed teised kujud olid Schalljapini järele parimad nimetatud laval nähtuist. Ka hääleliselt kuulus ta nimetatud ooperi esimeste alaliste solistide hulka, keda võis alati suure menuga kuulata. Viimased aastad on aga, nähtavasti, ta ilusale, mahlakale bassile õige märgatavad jäljed vajutanud ja mõndagi selle pehmusest ning sulavusest riisunud. Eriti märgatav oli ajahamba mõju pianos, kus puudus see õhuline kergus, mis varem ta hääles nii meeldivalt mõjus.

Toonisinnitamine ei tundu enam endiselt vabalt voolavana, vaid näib põhjenevat enam jõule. See viis aga kunstniku sageli tahtmatule forseerimisele ja sundis teda, nähtavasti, hääleliste puuduste varjamiseks tarvitava mitmesuguseid kunstlisi võtteid — rubato tempot, pikki tenutosid, välist ekspressiooni ja muid vabadusi, mis olid kohati ebastiilsed.

Teisest küljest aitas aga nimetatud häälelisi puudusi suuresti lepitada kunstniku suur artistlik and ja temperament, mis pani ettekandesse palju sisemise elamuse soojust ja kaasakiskuvat elavust. Ja sellastena õnnestusid temale kui operilauljale kõige paremini ooperite aariad, kus sellaste elamuste amplituud kõige suurem, kuna Schuberti kuulus „Kodu“ („Aufenthalt“), mis nõuab stiilipuhtamat ja intiiemsemat ettekannet, ei suutnud seda täielikult.

Üldiselt oli kunstnikul suur edu, mida rohkearvuline auditoorium väljendas elavate aplausidega, nõudes ja saades lisapalasisid.

„Eugen Onegin“ „Estoonias“.

Tänavune „Estoonia“ ooperihooaeg avati augustil Tshaikovski ooperi „Eugen Oneginiga“ uueslavastuses ja pea täielikult uute, noorte jõududega. „Eugen Onegin“ on juba varem „Estoonias“ ette kantud ja sellest meie lehes kirjutatud, mispärast meie ooperi enese juures seekord ei peata, vaid pirdume ainult sellekordse ettekande lühikese käsitlusega.

Ooperi juhatus oli annud pea kõigi osade täitmise seekord noorte jõudude kätte, mis võimaldas neile, kes harilikult esinevad väikestes kõrvalosades, näidata omi võimisi ka suuremates, kandvamates ja nõudlikumates osades.

Lenski osa etendas läinud aastal „Estoonia“ ooperitruppi astunud noor tenor V i k h o l m, kelle isikus loodeti lahendada „Estoonia“ põlist tenorite kriisi. Juba oma varemate esinemistega on hra Vikholm sundinud veenduma, et tema seda kriisi küll ei suuda lahendada. Lenski osas kinnitas ta seda lõpulikult.

Hra Vikholmi häälel on küll lüüriline täämbr, mis meie senistel tenoritel just puudub, kuid see kõlab just kui tühjalt, naiivilt, ilma kandva mahlata ja sulavuset. Seepärast ei suuda tema häälel kütkestada ja soendada, vaid mõjub kergelt ja kaasakiskumatult naiivilt. Ka tema mäng, isegi temperamentlisemates kohtades (dramaatiline stseen ballil), ei sisalda seda sisemist haaravust, mis teeb näitleja mängu usutavaks ja kaasakiskuvaks.

Märksa parem Vikholmist oli teine noor debütant — M a r t a R u n g e Tatjana osas. Prl. Runge omab väga ilusa täämbriga dramaatilise sopraani, mis „Estoonias“ seni puudunud, ja ta laulmises tundub palju loomulikku musikaalsust ning sisemist soojust, mis võib veel tuntavalt suurenedä pikemaajaliste kogemuste omämisel, mil kaob nüüd tunduvalt märgatav argtus ja närvilikkus. Kui tema Tatjana ei suutnud küllaldaselt rahuldada, siis peamiselt just mängult, milles prl. Rungel näivad puuduvat kogemused. Üldiselt esitas aga prl. Runge ennast suuri lootusi andva ooperijõuna, kelle vastu „Estoonia“ ooperi juhatus ei tohiks muutuda esimese katse järele ükskõikseks.

Prl. Juriksonil, kes laulis Olgat, on eelnimetatuist, kahtlemata, kõige enam lavalist annet ja temperamenti, mida tuleks ainult sihikindlalt arendada ja juhtida. Ka hääleliselt on ta „Estooniale“ vajaline jõud. Olga nä oli ta küll rohkem „üleannetu“, kui „loomu poolest elav“, nii kui Puschkin Olga kujutab, muidu aga täiesti vastuvõetav.

Vürst Greminil osas näitas hra H e r m a n, et ta on viimasel ajal laulus märgatavaid edusamme teinud. Hea oli hra Kikase Triquet. Ka teised vähemad osad olid rahuldavad.

Noorte jõudude kõrval oli hra Ar der Oneginina tõsine senjoor, luues ühe oma parimaist osadest.

Üldine ansambel tükki kohati logisema, mis tuli vist sellest, et ei ole jõutud veel tarviliselt kokku laulda.

Juhatajana lasi hra Kull mõnedki tempod pikemaks, kui tavaliselt neid harjutud võtma, eriti segavalt Gremini aarias, muidu oli kindel.

Üldiselt kokkuvõttes peab tähendama, et „Onegini“ sellekordne ettekanne jättis küll noorte jõudude tõttu küpsuses nii mõndagi soovida, kuid teisest küljest andis ta algajatele võimalust omi võimeid proovida ja endid harjutada, millel ikkagi omajagu tähtsust. Sest muud võimalust noortel enese võimete arendamiseks ju pole.

Noortele tuleb aga rajada tuleviku teater.

Kroonika.

Kodumaa.

ÜENÜTO segakoori juhatajaks A. Kasemets.

Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Tallinna osakonna segakoori uueks juhatajaks on kutsutud A. Kasemets. Koor kavatseb veel käesoleval aastal esineda iseseisva kontserdiga „Estoonia“ kontsertsaalis.

Rahvaülikooli segakoori 5. aastapäev.

Rahvaülikooli segakoori tegevuse algusest saab tänavu novembris 5 aastat täis. Sel puhul kavatseb koor korraldada piduliku kontserdi, mille eeskava koosneks ainult koorijuhataja Th. Vettiku helitöödest.

A. Kapp'il oratoorium valmimas.

Helilooja A. Kapp töötab praegu uue oratooriumi kallal, mille loodab veel käesoleval aastal lõpetada. Oratooriumi nimi on „Hiip“ ja käsitab vastavat ainet piiblist.

Georg Stahlberg,

tuntud bassist, omal ajal üks esimestest jõududest Hamburi linna-teatris, Eestis laialdaselt tuntud kui hea lauluõpetaja, laulab 23. septembril „Estoonia“ kontsertsaalis.

Kauaaegne Paide pasunakoori juht J. Treumann surnud.

Teisipäeval, 7. skp. suri häkitselt kauaaegne Paide tuletõrjeseltsi pasunakoori juhataja Johannes Treumann. Surma põhjuseks südame-rabandus.

Pr. A. Triik Narva muusikakooli õpetajaks.

Narva muusikakooli kunstinõukogu on valinud muusikakooli lauluõpetajaks Tallinna konservatooriumi õpilase pr. A. Triik'i.

Uus muusikaõpetaja Viljandis.

Käesolevaks õppeaastaks valiti Viljandisse uus muusikaõpetaja, härra Tigane Valgast.

Härra Tigane on asunud ka Viljandist lahkunud härra Grünvaldi asemele „Koidu“ meeskoori juhutama, kus praegu vabadussõja mälestussamba avamispidustusteks kibedasti laule õpitakse. Lauljaskonna ja uue juhataja vahele on juba üsna soe vahekord tekkinud ja tohime loota, et härra Tigane „Koidu“ koori endisel kõrgusel hoiab. P.

„Ugala“ lauluõpetajaks

on tulevaks hooajaks palgatud prl. K. Antson, kes lõpetanud Tartu muusikakooli. Ta on varemalt olnud Viljandi teatris ja Põltsamaal lauluõpetajaks.

Kultuurhoone ehitamisele?

Kultuurnõukogule on esitatud otsustamiseks kultuurhoone ehitamise küsimus praeguse konservatooriumi poolelioleva hoone jätkuna, kus leiaks peavarju kõik kunstiharud: helikunsti harule konservatooriumi ruumid, kujutavate kunstide harule kunstinäituste saalid, kirjanikkele loengute ruumid jne. Sarnane kunstihoone läheks maksma umbes 80 miljoni marka ja oleks teostatav ainult siis, kui kõik kunstiharud selle läbiviimiseks ühineks ja vastavatest sihtkapitalidest selleks raha lubaks. Ei sünni see mitte, siis kavatakse Tallinna konservatoorium ehitada üksinda väiksema hoone umbes 30 miljoni marga väärtuses, milleks loodab saada raha helikunsti sihtkapitalist ja hüpoteegi-pangast. —d—

Uus muusikaselts Karksis.

Tänavu suvel asutati Karksisse uus laulu- ja mänguselts. Selts näib olevat õige elujõuline, millest tunnistust annab seltsi ligi 80-ne liikmeline laulukoor. Laulukoor jaguneb kolmeks harukooriks, millised iseseisvalt harjutavad, kuid ühiselt esinevad. Üks harukoor asub koguni Pollis, üle 10-ne kilomeetri Karksisist eemal. Ühendatud koori juhatab härra M. L u k a s Karksisist.

Seltsil on ka üle 10-ne liikmeline pasunakoor, mida juhatab härra A. A n i m ä g i. Kavatsus on ka mängukoori liikmete arvu tõsta, kui kusagilt mänguriistade ostmiseks tarvilikku krediiti saaks. P.

Meeskoor Tuhalaande.

Tänavu pandi Tuhalaanes meeskoorile alus. Juba esimesest proovist oli näha, et Tuhalaanes huvi laulu vastu tuntakse. Peab täheandama, et Tuhalaanes on võrdlemisi häid meeslauljaid. Koorijuhatajaks on kohalise 6 kl. algkooli juhataja hra Leisman.

Esimene esinemine vastsündinud kooril oli 5. sept. s. a. Tuhalaane kaitseliidu peol.

Zinaida Jurjevskaja mälestustahvli avamine.

26. augustil avati Tartus, Puiestee t. nr. 41 majal, kus lauljanna Zinaida Jurjevskaja sündinud, nägus mälestustahvel kadunule. Pidulikust avamistalitusest, mis oli õhtu kell 6, võtsid osa rohkesti kadunu sõpru, tuttavaid ja austajaid, teiste seas ka Tartu linnapea K. Luik. Mängis sõjaväe orkester.

Õhtul oli kadunu auks „Vanemuise“ aias mälestuskontsert, mis leidis suurt osavõttu. Q.

Tallinna konservatoorium õppeaasta algul.

Huvi muusikalise hariduse vastu näib Tallinnas suuresti kasvavat, mida tunnistab haruldane tung Tallinna konservatooriumi, vaatamata, et õppemaks seal väga kõrge (15.000 marka aastas). Nimelt oli tänavu üle 100 konservatooriumisse sisseastuda soovija. Kuna aga haridusministeeriumi ettekirjutuse järgi tuleb õpilaste arvu, mis ulatas läinud õppeaastal üle 500, järk järgult vähendada kuni 350 inimeseni, võidi neist vastu võtta ainult 30 inimest. Selle järele jääb tänavu konservatooriumisse üldse 450 õpilast.

Õppemaksu kõrgusele vaatamata tuleb riigil iga õpilase kohta õige suur summa juurde maksta, mis ongi tähendatud eeskirja põhjuseks. —d—

Th. Vettiku 13 segakoori laulu.

Rahvaülikooli segakoori kirjastusel ilmusid trükist Th. Vettiku 13 segakoori laulu.

Ambla haridusseltsi koorijuhataja J. Schmieder Võhmutasse asunud.

Amblas energilise koorijuhina ja seltskonnategelasena laialdase lugupidamise osaliseks saanud õpetaja J. Schmieder lahkus kooliaasta algul Amblast ja asus Võhmutale, kuhu ta valiti algkooli juhatajaks. On loota, et hra Schmieder toob Võhmuta muusikalisse ja seltskondlikku ellu uut värskust ja hoogu.

—s.

Tschehi meeskoor Eestisse.

Praaga meeskoor „Krischkovsky“ korraldab sügisel kontsertreisi Balti riikidesse ja esineb novembri algul ka Tallinnas Tallinna Meestelaulu Seltsi külalisena. Reis läheb Poseni, Königsbergi, Kaunase, Riia ja Tallinna kaudu Helsingi.

Koor koosneb 40 lauljast, enamik neist ametnikud. 1924. aastal omandas koor rahvusvahelisel lauluvõistlusel Venetsias esimese auhinna.

Lauluõpetaja ikka kutsumata.

Näitekunsti sihtkapitali valitsus kavatses tänavu suvel Itaaliast Eestisse tuua lauluõpetajat meie ooperijõudude edasiharimiseks, selle asemele, et mõnd üksikut neist väljamaale saata. Selleks otstarbeks saadi kultuurkapitali summadest 250 tuh. mk., kuid vab. valitsus andis selle summa tarvitamise haridusministri J. Lattik'u kontrolli alla. Nüüd ei saa sihtkapitali valitsus seda lauluõpetajat, keda tema ühes „Estonia“ kunstiliste juhtivõududega soovib, kutsuda, Eestisse tuua, sest hra Lattik seadis nimetatud õpetaja kohta mitmesugused nõudmised üles, mille täitmine on otstarbekohatu ja mille üle kauplemine on ainult asjatu ajakulutamine.

Tartu konservatooriumi küsimus.

Tartu konservatooriumi poolt on linnavalitsusele saadetud pikem märgekiri, kus selgitatud konservatooriumi sihte ja selle tähtsust, ning milles palutakse linnavalitsuses ja -volikogus selle küsimuse kohta seisukoht võtta, kuna haridusministeerium Tartu konservatooriumi lõpetamist soovib, jättes konservatooriumi ilma igasugusest toetusest.

Linnavalitsus, läbi arutades küsimust, leidis, et: 1) konservatooriumi olemasolu Tartus on väga tarvilik, kuna ta on ainuke muusikaline üld- ja eriharidusline kool kogu Lõuna-Eestis, valmistades ette mitte ükski laulu- ja muusikaõpetajaid ja kunstnikke, vaid levitades ka üldist muusikaharidust, mida ükski Tallinnas asuv konservatoorium ei suuda. 2) Tartu konservatoorium on niihästi kõrgema muusikalise õppeasutusena, koolide laulu- ja muusikaõpetajate kutsehariduse ettevalmistajana ja üldise muusikalise kultuuri levitajana Tartus ja Lõuna-Eestis seni rahuloldavate tagajärgedega töötanud, ja tema sulgemisega kannataks see töö tuntavalt. 3) Tartu konservatoorium vajab tagajärjerikaks edasitöötamiseks iga-aastast kindlat riiklist toetust, mille ärajätmine kooli olemasolule saatuslikuks võiks saada. — Volikogu asus samale seisukohale.

Seda ja teist.

Nõlaring.

- „Miks käib nüüd ooperis nii vähe rahvast?“
- „Lihtsalt šellepärast, et piletihinnad on väga kallid.“
- „Ja, aga miks on siis piletihinnad nii kallid?“
- „Noh, sellepärast, et rahvast käib ooperis liiga vähe...“

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.

A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk uul. 42.

